

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)», 2019, № 9, ст. 50. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19>
2. Конституція України, 28.06.1996, № 30, ст. 141. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Пояснювальна записка до проекту Закону України» Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)».
4. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64531
5. Указ Президента України «Про Річну національну програму під егідою Комісії Україна - НАТО на 2021 рік» від 11 травня 2021 року № 189/2021 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/189/2021>
6. <https://www.president.gov.ua/news/prezident-ukrayina-prodovzhit-zakriplenij-u-konstituciyi-str-65605>
7. <https://www.ispc.org.ua/archives/5211>

УЛЯНЧЕНКО Юрій

ад'юнкт кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ГАЛУЗІ МЕДІА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ТА ВСТУПУ В НАТО

З моменту проголошення незалежності України євроінтеграційний та євроатлантичний проекти залишаються одними із головних у всьому спектрі національних державотворчих прагнень, належать до основних засад зовнішньої політики України. Співпраця з ЄС та НАТО є одним зі способів

зміцнення позицій країни у світовій системі міжнародних відносин, засобом реалізації національних інтересів, побудови економічно розвинутої та демократичної держави.

Саме ця обставина змушує з особливою увагою поставитись до формування інформаційної політики України в сфері її геополітичних інтересів у ХХІ ст., законодавчого врегулювання медійної сфери, що є важливою передумовою вступу України до ЄС та Північноатлантичного альянсу.

Міжнародний досвід становлення інформаційного суспільства дає можливість визначити національні пріоритети та відмінності, які виявляються у поєднанні державних інтересів з ініціативою неурядових організацій у сфері європейського та євроатлантичного співробітництва [1].

Більш детального розгляду потребують питання реформування галузі медіа саме в умовах євроінтеграції.

Одним із кроків, якими було обумовлено рекомендацію Європейської комісії щодо надання статусу кандидата було визначено «подолання впливу суб'єктів з корисливими інтересами шляхом ухвалення закону про ЗМІ, який узгоджує законодавство України з Директивою ЄС про аудіовізуальні медіапослуги та надає повноваження незалежному медіарегулятору» [4].

Слід зазначити, що у вересні 2022 року Європейська комісія представила проект Європейського закону про свободу медіа (далі – European Media Freedom Act, EMFA) [7]. EMFA має на меті налагодити клімат медіасередовища всього Європейського Союзу (далі – ЄС). EMFA, як регламент, набере чинності після його ухвалення Європейським парламентом та урядами держав-членів ЄС і стане обов'язковим до застосування. Вже зараз можна простежити, які основні зміни цей Закон планує внести в європейський медіаринок.

Цілі, які визначили курс EMFA:

1. Співпраця держав у транскордонній медіасфері, уніфікація правового регулювання, що сприятиме плюралізму та незалежності медіа.

2. Захист споживачів інформації від незаконного та/або шкідливого контенту.

3. Обмеження втручання держави в роботу медіа. Серед пріоритетів – редакційна незалежність, захист журналістських джерел.

4. Забезпечення здорової конкуренції та справедливого розподілу економічних ресурсів на внутрішньому медіаринку.

Таким чином, європейська медіаспільнота прагне забезпечити функціонування єдиного медіаринку, який буде безпечним для журналістів, який ефективно захищатиме внутрішній ринок від загроз інформаційної експансії ззовні і представники якого будуть провадити свою діяльність на засадах прозорості, недискримінаційності, рівності та справедливості. Водночас уніфікація національного медійного законодавства може бути непростю з огляду на різні політичні, культурні, соціальні особливості держав-членів [2].

Широкомасштабне вторгнення Російської Федерації прискорило євроінтеграційні процеси в Україні. Україна, отримавши статус кандидата Європейського Союзу у червні 2022 року, почала більш активно впроваджувати євроінтеграційні реформи, зокрема, у медіапросторі. У березні 2023 року набрав чинності Закон “Про медіа” – один з так званих євроінтеграційних законів, ухвалення яких є передумовою вступу до ЄС. Фактично документ надає нашій країні доступ до європейського інформаційного простору, погоджуючи вітчизняну медіасферу з європейськими вимогами.

Закон “Про медіа” – це свого роду кодекс, медійна Конституція, адже він замінить цілу низку законів, які регулювали діяльність преси, радіо, телебачення та інших засобів масової інформації, захищає національні інтереси України в медійній сфері: забороняє медіа держави-окупанта, передбачає механізм боротьби з ворожими ОТТ-сервісами та запроваджує на законодавчому рівні процедуру формування «чорних списків» [3].

Звичайно, важливо, щоб закон не просто був ухвалений, а і щоб мав вагому легітимність. Але, як показує практика, реалізація закону поки що

фактично не почалась. Повноцінний початок реалізації Закону України "Про медіа" потребує врегулювання низки нюансів.

На початку квітня Національна рада з питань телебачення і радіомовлення винесла на обговорення громадськості 14 проектів підзаконних актів щодо реєстрації, ліцензування та моніторингу медіа, оскільки сам закон «Про медіа» відсилає саме до них, і лише після їхнього запровадження реформа почне відбуватися [3].

Експерти Ради Європи дійшли висновку, що новий закон про медіа значною мірою відповідає директиві ЄС та стандартам Ради Європи, гармонізує українське законодавство з європейським і полегшує визначення того, хто є справжніми власниками засобів масової інформації, але висловили при цьому низку рекомендацій для покращення. Основними питаннями, що викликали занепокоєння, були політична залежність українського регуляторного органу - Національної ради з питань телебачення і радіомовлення (НРТР), а також розширення сфери регулювання на друковані та онлайн-медіа та спектру позасудових санкцій проти ЗМІ. Вони також відзначили, що очікують від влади додаткових зусиль для завершення цієї реформи, щоб гарантувати повну незалежність медіарегулятора, як тільки будуть зняті конституційні обмеження, пов'язані з нинішньою війною.

В свою чергу, не менш важливим для України є членство в НАТО - єдиної надійної зовнішньої гарантії державного суверенітету і територіальної цілісності нашої держави.

Необхідно зазначити, що у низці сучасних піар-технологій запорукою реалізації суверенного вектору розвитку будь-якої держави, зокрема й України, є успішна інформаційно-пропагандистська стратегія. Першість у реалізації такої стратегії належить інституційним питанням, тобто розробці і реалізації нормативно-правового забезпечення курсу на євроатлантичну інтеграцію.

Як і у випадку інформування громадян стосовно членства в ЄС, інформаційні кампанії з приєднання до НАТО повинні будуватися з урахуванням специфіки та запитів цільових суспільних груп, з використанням

різноманітних форм і засобів інформаційної діяльності та в тісній співпраці органів державної влади з неурядовими організаціями, мають бути потужними та ефективними. На сучасному історичному етапі розвитку нашої держави інформаційно-пропагандистська стратегія євроатлантичної інтеграції має вибирати наступні важливі складові:

1. Чітке визначення пріоритетів інформаційної політики, яке має сприяти реалізації курсу на євроатлантичну інтеграцію України.

2. Інформаційна стратегія має ґрунтуватися на розумінні виживання Української держави як суверенної одиниці на географічній мапі світу за вірогідності приєднання до НАТО.

3. Євроатлантична інтеграція України покликана стати інструментом модернізації українського суспільства, перетворення країни на консолідовану демократію та економічно розвинуту потугу, яка може себе захистити сучасною зброєю і могутніми Збройними Силами України.

4. Успішність інформаційно-пропагандистської стратегії неодмінно обумовлюється консенсусом державно-політичної еліти щодо зовнішньополітичних пріоритетів - інтеграції та членства в НАТО [5].

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, можна з впевненістю зазначити, що реформування українського законодавства, в тому числі і інформаційного, – пріоритет номер один на шляху до інтеграції України з демократичною Європейською спільнотою та є однією з умов для вступу в НАТО. Немає сумнівів, що Україна вже є частиною Європи, захищаючи європейські принципи мирного співіснування, проте закріплення цього факту «де-юре» ще доведеться здобути.

Саме тому необхідним є подальший науковий пошук механізму взаємовпливу національного інформаційного простору на трансформаційні процеси в Україні, подолання застарілих стереотипів, демократизація суспільства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Джердж С. Ф. Інституціоналізація інформаційної політики України в сфері євроатлантичного співробітництва: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02. Київ, 2011. 24 с.
2. Рекомендації Європейської Комісії щодо статусу України на членство в ЄС. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/рекомендації-європейської-%20комісії-щодо-статусу-україни-на-членство-в-єс_uk?s=232 (дата звернення 19.06.2023).
3. Єсипович М. В. Тенденції правового регулювання свободи медіа в європейському союзі. *Право Європейського Союзу*: тези доп. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 7-8 квітня 2023 р.). Одеса, 2023. С. 25-28.
4. Закон про медіа. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3710468-v-imi-poasnili-comu-zakon-pro-media-ne-zapracuvav-napovnu-e-kilka-nuansiv.html> (дата звернення 19.06.2023).
5. Солошенко В. В. Інформаційне забезпечення євроатлантичної інтеграції. *Науково-аналітична доповідь*. Київ, 2019. С. 97-117.
6. Шмаленко Ю. І. Перспективи інтеграції України до Нової Європи. *Бористен*. Дніпро. 2006. № 12 (186). С. 19–20.
7. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a common framework for media services in the internal market. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022PC0457> (дата звернення 19.06.2023).